

Adrian Chojan*

JÓZEF M. FISZER, MATEUSZ CZASAK,
TRÓJKĄT WEIMARSKI. GENEZA I DZIAŁALNOŚĆ
NA RZECZ INTEGRACJI EUROPY W LATACH 1991–2016,
INSTYTUT STUDIÓW POLITYCZNYCH PAN, WARSZAWA 2019, SS. 494

DOI: 10.26399/meip.1(68).2020.07/a.chojan

Trójkąt Weimarski odgrywa rolę nie do przecenienia w rozwijaniu procesów integracyjnych w Europie. Szczególnie my, Polacy, powinniśmy ze szczególną troską i szacunkiem odnosić się do tej trójstronnej współpracy. Francuski badacz Pierre-Frédéric Weber pisał, że Trójkąt został powołany w określonych realiach politycznych do realizacji określonego celu, czyli integracji Polski z Unią Europejską¹. Lata dziewięćdziesiąte XX wieku stanowiły niezwykle trudny okres dla polskiej polityki zagranicznej. Władze w Warszawie musiały na nowo określić jej priorytety, tym razem bez „wsparcia” Związku Radzieckiego. Był to więc okres dążenia do samodzielności w stosunkach międzynarodowych. Już wtedy Francja i Niemcy odgrywały kluczową rolę w Europie, a bez aktywności Paryża i Berlina trudno byłoby w ogóle mówić o jakichkolwiek postępach integracyjnych. Kiedy więc zestawimy Polskę, państwo na nowo wchodzące wtedy w relacje międzynarodowe, z takimi potęgami jak Francja i Niemcy, zaprawionymi w boju podmiotami polityki globalnej, wychodzi nam swoista hybryda. Bez wątpienia krajem, który w tej konfiguracji mógł najwięcej zyskać, była Polska, zaś Francuzi i Niemcy mogli jedynie stracić. Jak jednak wiemy, aktywna współpraca w ramach Trójkąta

* Adrian Chojan – dr, Uczelnia Łazarskiego w Warszawie, e-mail: adrian.chojan@lazarski.pl; ORCID: 0000-0002-0132-1274

¹ P.-F. Weber, *Trójkąt Weimarski. Od optymizmu pierwszych dni po poszukiwaniu nowego sensu*, [w:] D. Bingen, P.O. Loew, K. Ruchniewicz, M. Zybura (red.), *Dojrzałe sąsiedztwo. Stosunki polsko-niemieckie w latach 1991–2011*, Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy’ego Brandta, Wrocław 2012, s. 85.

Weimarskiego wyraźnie przyczyniła się do uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej w dniu 1 maja 2004 roku.

Na temat samego Trójkąta Weimarskiego napisano wiele publikacji naukowych. Problematykę tę podejmowali m.in. Stanisław Parzymies², Krzysztof Miszczak³, Bogdan Koszel⁴. Większość autorów ukazywała pozytywne aspekty działalności Trójkąta w analizowanych zagadnieniach. Na szczególne wyróżnienie zasługuje natomiast praca Józefa M. Fiszera i Mateusza Czasaka pt. *Trójkąt Weimarski. Geneza i działalność na rzecz integracji Europy w latach 1991–2016* wydana nakładem Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk w 2019 roku. Podkreślić należy zwłaszcza to, że publikacja została przygotowana we współpracy i w ramach grantu pozyskanego z Polsko-Niemieckiej Fundacji na rzecz Nauki. Cel pracy został jasno określony w jej tytule: chodzi o ukazanie roli Trójkąta Weimarskiego dla integracji Europy w latach 1991–2016.

Recenzowana monografia składa się ze wstępu, pięciu rozbudowanych rozdziałów oraz zakończenia. Niezwykle cennym uzupełnieniem jest ogólne i szczegółowe kalendarium, ukazujące wydarzenia w historii Trójkąta Weimarskiego. Uwagę zwraca także rozbudowany indeks osób.

Praca ma chronologiczno-problemowy charakter, analizowane są w niej poszczególne wydarzenia w dziejach Trójkąta Weimarskiego, z ukazaniem ich głównych przyczyn i konsekwencji. Autorzy stawiają we wstępie słuszną tezę, że

„utworzenie Trójkąta Weimarskiego było jednym z elementów umiejętnie prowadzonej polskiej polityki zagranicznej wczesnych lat dziewięćdziesiątych XX wieku” (s. 7).

Wybierając bowiem na początku tamtej dekady euroatlantycki kierunek polityki zagranicznej, należało wybrać również odpowiedni katalog partnerów międzynarodowych, którzy stanowiliby nie tyle pomoc, ile po prostu lobby w Unii Europejskiej i NATO. Udział Polski w Trójkącie Weimarskim miał także bardzo duże znaczenie prestiżowe dla Warszawy. Nie tylko bowiem ukazywał jej rosnącą pozycję, ale także „wyrwał” ją z poradzieckiej strefy

² S. Parzymies, *Trójkąt Weimarski w poszerzonej Unii Europejskiej*, „Sprawy Międzynarodowe” 2004, nr 2.

³ K. Miszczak, *Polityka koherencji w Polityce Zagranicznej, Bezpieczeństwa i Obrony UE wg postanowień Traktatu z Lizbony, a rola i przyszłość Trójkąta Weimarskiego*, [w:] K.H. Standke (red.), *Trójkąt Weimarski w Europie*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009.

⁴ B. Koszel, *Trójkąt Weimarski: bilans i perspektywy współpracy*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2016, nr 1.

wpływów. Bardzo rzetelnie kwestie te zostały zanalizowane w pierwszym rozdziale pracy, poświęconym przesłankom utworzenia Trójkąta Weimarskiego, oraz drugim rozdziale, obejmującym już sam proces tworzenia trójstronnej współpracy państw.

Kolejne rozdziały podzielone są na okresy funkcjonowania Trójkąta Weimarskiego. I tak rozdział trzeci odnosi się do – moim zdaniem – najważniejszego czasu nie tylko w historii Trójkąta Weimarskiego, ale przede wszystkim polskiej polityki zagranicznej. Autorzy dogłębnie przeanalizowali funkcjonowanie Trójkąta Weimarskiego w specyficznym okresie polskiej akcesji do Unii Europejskiej. Cennym elementem tego rozdziału jest opisanie lat 2005–2007, które stanowiły prawdziwą próbę dla trójstronnej formuły współpracy. Czas ten zbiegł się *de facto* z realizacją kluczowego celu polityki zagranicznej RP, czyli wejścia do Unii Europejskiej. Nowy rząd koalicyjny Prawa i Sprawiedliwości, Ligi Polskich Rodzin oraz Samoobrony, podobnie jak ówczesny prezydent Lech Kaczyński w swojej polityce, diametralnie zmienił postawę wobec Trójkąta. Wydaje się, że polscy decydenci po 2005 roku nie dostrzegli roli tej formuły współpracy w procesie kształtowania pozycji Polski jako jednego z głównych decydentów UE, a jak uważa Joanna Kamińska, w pierwszym okresie członkostwa w UE Trójkąt Weimarski mógł stać się forum dostarczającym partnerom europejskim rozwiązań i pomysłów dotyczących spraw o dużym znaczeniu dla Polski⁵. Tak pozytywne nastawienie do roli Trójkąta Weimarskiego studzi Krzysztof Miszczak. W jednej ze swoich publikacji pisze, że różnice w kwestiach postrzegania polityki międzynarodowej przez Niemcy, Francję i Polskę musiały doprowadzić do kryzysu i przenieść się na forum Unii Europejskiej oraz że

„Polska, jak i inni nowi członkowie tej organizacji z Europy Środkowo-Wschodniej byli praktycznie całkowicie pozbawieni przez tandem francusko-niemiecki wpływu na proces integracyjny UE”⁶.

Rozdział czwarty recenzowanej monografii obejmuje okres 2007–2011, czyli pierwszą kadencję rządów koalicji Platformy Obywatelskiej i Polskiego Stronnictwa Ludowego. Jak słusznie zauważają autorzy, był to czas wzrostu aktywności w ramach Trójkąta. Trzeba jednak podkreślić, że nie był on tak intensywny jak w latach 1991–2004. Interesującym fragmentem tego rozdziału są rozważania dotyczące dołączenia do formuły Trójkąta Federacji Rosyjskiej.

⁵ J. Kamińska, *Siła zmiany. Polska polityka zagraniczna po 2004 roku*, Wydawnictwo ECE, Toruń 2014, s. 89.

⁶ K. Miszczak, *Polityka koherencji...*, *op. cit.*, s. 485.

W ostatnim, piątym rozdziale pracy zanalizowano okres 2011–2016, który został uznany za czas ponownego ograniczenia współpracy, jednak nie tak ścisłego jak w 2005–2007. Jak pamiętamy, na lata 2011–2016 przypada wiele wydarzeń, takich jak kryzys finansowy czy rosyjska agresja na terytorium Ukrainy. W końcowym podrozdziale autorzy postawili interesującą tezę:

„jeśli Trójkąt Weimarski się rozpadnie, to będzie to zarazem początek końca UE, jaką znamy. Unia Europejska stanie się co najwyżej strefą wolnego handlu lub tzw. Unią dwóch prędkości na czele z Niemcami i Francją, ale bez Polski”.

Pytaniem otwartym pozostaje, czy już teraz nie mamy do czynienia z Unią dwóch prędkości, choć formalnie Trójkąt nadal istnieje. Wydaje się, że byłby to dobry punkt wyjścia do prowadzenia dalszych badań na temat wpływu tego regionalnego porozumienia trzech państw i konsekwencji współpracy (bądź jej braku) dla samej Unii Europejskiej.

Recenzowaną monografię powinni przeczytać wszyscy ci, którym nieobca jest problematyka polskiej polityki zagranicznej, integracji europejskiej oraz współpracy regionalnej.

Cytuj jako:

Chojan A., recenzja książki: Józef M. Fiszer, Mateusz Czasak, *Trójkąt Weimarski. Geneza i działalność na rzecz integracji Europy w latach 1991–2016*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2019, ss. 494, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2020 nr 1(68), s. 149–152. DOI: 10.26399/meip.1(68).2020.07/a.chojan

Cite as:

Chojan, A. (2020), book review (in *Myśl Ekonomiczna i Polityczna* 1(68), 149–152): Józef M. Fiszer, Mateusz Czasak, *Trójkąt Weimarski. Geneza i działalność na rzecz integracji Europy w latach 1991–2016* [‘Weimar Triangle. The genesis and activity for the integration of Europe in the years 1991–2016’], Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2019, 494 pp. DOI: 10.26399/meip.1(68).2020.07/a.chojan